

Strasbourg, 28 October 2011

Public
GVT/COM/III(2011)006
/Slovenian version/

**ADVISORY COMMITTEE ON THE FRAMEWORK CONVENTION FOR
THE PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES**

**COMMENTS OF THE GOVERNMENT OF SLOVENIA
ON THE THIRD OPINION OF THE ADVISORY COMMITTEE ON THE
IMPLEMENTATION OF THE FRAMEWORK CONVENTION FOR THE
PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES
BY SLOVENIA**

(received on 28 October 2011)

KOMENTAR VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE K UGOTOVITVAM IN PRIPOROČILOM TRETJEGA MNENJA SVETOVALNEGA ODBORA ZA IZVAJANJE OKVIRNE KONVENCIJE SVETA EVROPE ZA VARSTVO NARODNIH MANJŠIN V SLOVENIJI

Uvod

Vlada Republike Slovenije se zahvaljuje Svetovalnemu odboru Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin za opravljeno delo in Tretje mnenje, ki ga bo v svojih aktivnostih skušala kar najbolje izkoristiti in upoštevati. V nadaljevanju posredujemo komentar vlade na Tretje mnenje Svetovalnega odbora, številka ACFC/OP/III(2011)003, z dne 31. marca 2011, kot sledi:

Izvajanje določb OKVNM

Odstavki št. 25, 28, 32 in 123 (vprašanje razlikovanja med »avtohtonimi« in »neavtohtonimi« Romi):

V Sloveniji iz tega izhodišča izvira samo pravica do predstavnika romske skupnosti v občinskih svetih občin, kjer so Romi tradicionalno naseljeni, na drugih področjih varstva pa takega razlikovanja ni. V Svetu romske skupnosti so tudi trije predstavniki neavtohtonih Romov – iz Maribora, Ljubljane in Velenja.

Ustavno sodišče RS se je doslej že večkrat izreklo o več vidikih ustavnopravnega položaja romske skupnosti in tudi že večkrat presoja ureditev Zakona o lokalni samoupravi – ZLS (Uradni list RS, št. 94/2007-UPB2, 76/2008, 79/2009 in 51/2010), ki vsebuje obveznost zagotovitve predstavnštva romske skupnosti v občinskih svetih občin, na območjih katerih živi avtohtono naseljena romska skupnost (39. člen ZLS).

Svetovalni odbor v **123. odstavku** podaja mnenje, da bi morali rešitev, ki velja za dvajset v zakonu naštetih slovenskih občin, da v skladu s petim odstavkom 39. člena ZLS v občinskem svetu zagotovijo najmanj enega predstavnika romske skupnosti, razširiti še na druge občine, kjer prebivajo Romi. Takšno stališče je z vidika slovenske ustavne ureditve neutemeljeno. Rešitev je v Sloveniji pravno urejena že od uveljavitve reforme lokalne samouprave leta 1994, ko je bila določba petega odstavka 39. člena zapisana v ZLS. Vendar je do uresničitve zakonske norme trajalo več mandatov. Vlada je namreč za uveljavitev zakonske določbe v skladu s svojo pristojnostjo nadzorstva nad zakonitostjo dela organov občin obravnavala tudi izvršitev odločbe Ustavnega sodišča RS št. U-I-345/02-9 z dne 14.11.2002, s katero je to ugotovilo neskladnost statuten nekaterih občin z ZLS, ker ne določajo, da so člani občinskih svetov tudi predstavniki romske skupnosti. Vse občine, razen Občine Grosuplje, so odločbo Ustavnega sodišča izvršile in izvedle volitve romskega svetnika z lokalnimi volitvami jeseni 2002. Za Občino Grosuplje, ki kljub večkratnim pozivom ni uresničila zakonske določbe in odločbe Ustavnega sodišča, pa je v skladu z leta 2009 dopolnjenim ZLS volitve romskega svetnika izvedla Državna volilna komisija.

Pobude za spremembe, bodisi ZLS bodisi občinskih statuten, ki bi omogočili sodelovanje Romov v občinskih ali mestnih svetih tudi drugih občin, niso nove. Vendar jih je vlada vseskozi zavračala z utemeljitvijo, da jih je treba ocenjevati z vidika pojmov »lokalna skupnost« in »lokalna samouprava«. Tako naj bi bil prvi pojem naravna danost, ki ga opredeljujejo sociološke sestavine (ozemlje in ljudje), drugi pa pravni status, ki mora biti lokalni skupnosti z državnim aktom izrecno podeljen in pomeni način samostojnega in neodvisnega upravljanja skupnih lokalnih javnih zadev. S tega vidika naj bi bila lokalni romski skupnosti kot ožjemu delu lokalne skupnosti, s katero je povezana s skupnimi interesi in potrebami, dana pravica uveljavljati posebne interese in potrebe ter sodelovati pri sprejemanju odločitev v občini. Te pravice naj torej zakon ne bi dajal osebam romskega porekla kot takim, temveč njihovim lokalnim skupnostim. Te, enako kot sicer lokalne skupnosti, zakon določa z območjem oziroma ozemljem lokalne skupnosti, ki je praviloma območje naselja, in ljudmi, ki oblikujejo skupnost na območju svoje poselitve. Takšni utemeljitvi je prisluhnilo tudi Ustavno sodišče Republike Slovenije, ki je v postopku za oceno ustavnosti, začetem z zahtevo Varuhinje človekovih pravic, na seji 7. oktobra 2010 z odločbo številka U-I-176/08-10 odločilo, da peti odstavek 39. člena ZLS ni v neskladju z ustavo. V obrazložitvi je med drugim zapisalo:

»Petega odstavka 39. člena ZLS glede na dosednji potek urejanja posebne pravice do političnega predstavnštva v občinskem svetu ni več mogoče razlagati in uresničevati samostojno, ampak le v povezavi z njegovo konkretizacijo v šestem odstavku tega člena, ki temelji na dejanskih okoliščinah oziroma podatkih o tradicionalni oziroma zgodovinski naselitvi romske skupnosti v posamezni občini. Glede na Ustavo zakonodajalec take pravice ni bil zavezan podeliti, čim pa je tako pravico romskim skupnostim dal, ga veže splošno načelo enakosti pred zakonom iz drugega odstavka 14. člena Ustave. Zakonodajalec je z okoliščino tradicionalne oziroma zgodovinske naselitve, ki jo je v zakonu poimenoval »avtohtona naselitev«, oblikoval vez med določenim območjem občine in romsko skupnostjo, ki kaže ustalitev te skupnosti na določenem območju in zato povezanost z njim in z drugimi prebivalci, ki na tem območju živijo, ter oblikovanje skupnih in posebnih, z romskim poreklom povezanih potreb prav na tem območju. Ta okoliščina je glede na to razumen razlog za različno obravnavanje romskih skupnosti, zato zakonodajalec s podelitvijo posebne pravice iz petega odstavka 39. člena ZLS ni kršil načela enakosti pred zakonom. Izpodbijana ureditev pomeni t. i. kolektivno zaščitno pravico. Ta ni dana posameznikom kot takim, ampak

romskim skupnostim kot posebnim lokalnim skupnostim zaradi zavarovanja njihovih etničnih značilnosti. Ker ne gre za človekovo pravico ali temeljno svoboščino posameznikov, morebiti različen položaj posameznih Romov glede tega vprašanja sam po sebi ne more pomeniti diskriminacije glede enakega zagotavljanja človekovih pravic po prvem odstavku 14. člena Ustave.«

Ustavno sodišče je torej odločilo, da razlikovanje Romov, ki stoletja tradicionalno bivajo v Sloveniji, od tistih, ki so se v Republiko Slovenijo doselili v času vojn na Balkanu ali v manjši meri za časa bivše skupne države, z vidika pravic, ki izhajajo iz lokalne samouprave, ni neutemeljeno. Tudi sicer velja poudariti, da imajo Romi, ki so se v Republiko Slovenijo naselili v zadnjih dveh ali treh desetletjih, pogosto status tujca v skladu z Zakonom o tujcih, kar jim – kadar prihajajo iz držav nečlanic Evropske unije – preprečuje, da bi v skladu z Zakonom o lokalnih volitvah kandidirali na lokalnih volitvah, lahko pa uveljavljajo aktivno volilno pravico (volijo člane organov lokalnih skupnosti). Volilno pravico tujcev sicer urejata 11. člen Zakona o lokalni samoupravi in 5. člen Zakon o lokalnih volitvah (Uradni list RS, št. 94/07 – uradno prečiščeno besedilo – in 45/08).

V petem odstavku 39. člena veljavnega ZLS je določeno le načelo za uresničevanje posebnih pravic romske skupnosti v občinskem svetu (na območjih, kjer živi avtohtono naseljena romska skupnost), ki ga šesti odstavek istega člena konkretizira (naštete so občine, ki so dolžne zagotoviti to pravico). Vendar se peti odstavek 39. člena ZLS ne nanaša na druge posebne pravice, ki jih romska skupnost ali Romi v Sloveniji uživajo po drugih zakonih in nanje niti posredno ne vpliva. Ker je kriterij avtohtonosti uporabljen le pri ureditvi političnega predstavnštva njihovih lokalnih romskih skupnosti in je bila ureditev izpodbijana s strani Varuha človekovih pravic, je neupravičen posplošeni očitok, da v Sloveniji »neavtohtoni« Romi ne uživajo ali so omejeni v uživanju posebnih pravic, podeljenih zaradi varstva in zaščite njihove skupnosti. Romi uživajo v Sloveniji vse pravice, ki jim grede kot državljanom, in vse posebne pravice, ki jim jih dajejo zakoni, sprejeti na podlagi 65. člena Ustave RS. Kriterij avtohtone naseljenosti je uporabljen le pri pravici, da imajo Romi v občinskem svetu svojega predstavnika, ki ga sami izvolijo. Dejstvo, da je zakonodajalec skladno z ustavno zasnovo občine kot lokalne skupnosti (138., 139. in 140. člen Ustave RS) vezal politično predstavnštvo romske skupnosti v občinskem svetu na ustaljeno (zgodovinsko) naselitev te skupnosti na določenem območju občine, pomeni razumen razlog za različno obravnavo romskih skupnosti, ki na nekem območju živijo ustaljeno že dlje časa in tistih, ki daljšega ustaljenega bivanja na določenem območju še ne morejo izkazati. Zato je tako razlikovanje ustavno dopustno.

Ne glede na navedeno ustavno dopustno razlikovanje pa velja še poudariti, da je izvolitev predstavnika v predstavniki organ lokalne skupnosti le ena od oblik participacije predstavnikov romske skupnosti pri upravljanju lokalnih javnih zadev. V skladu z drugim odstavkom 30. člena ZLS lahko predstavniki organ občine ustanovi različna delovna telesa, odbore in komisije. Takšno rešitev omogoča tudi zadnji odstavek 7. člena Zakona o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (ZRomS-1, Ur. l. RS, št. 33/07). Tudi brez romskega predstavnika v občinskem svetu je mogoče z enako mero zainteresiranosti in zavezanosti prisluhniti interesom romske skupnosti. Mnoge od občin, kjer prebivajo organizirani Romi, so tako ustanovile posebno delovno telo za obravnavo romske tematike in uresničevanja posebnih interesov te skupnosti (npr. Mestna občina Maribor, Občina Brežice, Mestna občina Ljubljana). Navedeno delovno telo spremlja in obravnava položaj pripadnikov romske skupnosti v občini, obravnava in daje predloge ter pobude o vprašanjih, ki se nanašajo na položaj pripadnikov romske skupnosti in njihove pravice, dejavno sodeluje pri uresničevanju razvojnega programa občine, zlasti pa pri programih in razreševanju vprašanj, ki se nanašajo na položaj in razvoj romske skupnosti v občini, obravnava vprašanja, povezana z ohranjanjem romskega jezika in kulture ter sodeluje z romskimi društvi in drugimi njihovimi organizacijami v občini.

Odstavki št. 26, 27, 29 in 31. Slovenski pravni red ne pozna definicije pojma narodna (etnična) manjšina: Ustava Republike Slovenije izrecno navaja vse skupnosti, ki so subjekt varstva.

V tem modelu sta bili do leta 1989 posebne pozornosti deležni le italijanska in madžarska narodna skupnost. Z ustavnimi amandmaji iz leta 1989 je bila kot posebna narodna skupnost, ki jo je potrebno posebej varovati, vključena še romska etnična skupnost.

V februarju 2011 je Državni zbor RS sprejel Deklaracijo RS o položaju narodnih skupnosti pripadnikov narodov nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji. Na njeni podlagi je Vlada Republike Slovenije sprejela Sklep o ustanovitvi, sestavi, organizaciji in nalogah Sveta Vlade RS za vprašanja narodnih skupnosti pripadnikov narodov nekdanje SFRJ v Sloveniji (19. 05. 2011). Svet se je konstituiral 16. 06. 2011. Predstavlja posvetovalno telo Vlade RS o

zadevah, ki se nanašajo na narodne skupnosti pripadnikov narodov nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji. Predseduje mu minister/-rica, pristojen/-na za kulturo, za administrativno-tehnično koordinacijo pa je odgovoren Urad vlade za narodnosti. V svet je imenovanih 6 predstavnikov državnih organov (Ministrstvo za notranje zadeve, Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za zunanje zadeve, Ministrstvo za kulturo, Urad za narodnosti, Kabinet predsednika vlade) in 6 predstavnikov narodnih skupnosti (Albancev, Bošnjakov, Črnogorcev, Hrvatov, Makedoncev, Srbov). Na predlog predstavnikov narodnih skupnosti je bil za namestnika sveta imenovan Fahir Gutić, predstavnik Bošnjaške kulturne zveze Slovenije in predsednik Zveze zvez kulturnih društev konstitutivnih narodov in narodnosti nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji. Na 1. seji je svet sklenil, da Zveza zvez kulturnih društev konstitutivnih narodov in narodnosti nekdanje SFRJ v Sloveniji pripravi pregleden dokument, kakšno financiranje bi potrebovali po različnih področjih (šolstvo, mediji itd.) in ga posreduje v vednost vsem članom sveta pred naslednjo sejo sveta. Hkrati je bilo sklenjeno, da predstavniki državnih institucij v svetu po svojih resorjih pripravijo pregled obstoječih mehanizmov sofinanciranja in možnih načinov izboljšanja podpore, svet pa nadaljuje s svojim delom po zadržani dinamiki.

Ob nastajanju slovenske ustave so sodelavci Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani¹ opozorili, da bi predmet posebne zaščite lahko bili tudi »Srbi (na obmejnem območju v Beli krajini), Hrvati (na nekaterih obmejnih območjih), sproža pa se tudi vprašanje obstoja nemške etnične skupnosti (za katero je dolgo veljalo prepričanje, da ne obstaja več)«.

Raziskovalce INV je pri določanju »nabora« narodnih skupnosti (manjšin) vodila podobna zamisel opredelitve narodnih manjšin, kot jo zasledimo nekaj let kasneje, leta 1993 v Priporočilu Parlamentaren Skupščine Sveta Evrope št. 1201 (1993) o dodatnem protokolu k Evropski konvenciji o človekovih pravicah.

Podrobna raziskovanja, opravljena v obdobju 2000–2010 na ozemljih (v naseljih), ki jih slovensko zgodovinske pisarje opisuje kot ozemlja (naselja) poselitve omenjenih treh skupnosti, kažejo na popolnoma spremenjene značilnosti v primerjavi s tistimi, ki jih prikazuje zgodovinske pisarje. Skupno število prebivalcev v naseljih, ki se v zgodovinski literaturi prepoznavajo kot »srbska« (v Beli krajini) je približno 300 oseb. Indeks staranja je eden izmed najvišjih v Sloveniji, za pripadnost srbski narodni skupnosti pa se je ob popisu 2002 opredelilo približno 30 odstotkov teh prebivalcev. Zelo podobna je demografska slika tudi v naseljih, v katerih naj bi živeli Hrvati v Beli krajini.

Nemška narodna skupnost ima poleg mnogih značilnosti, ki jih zasledimo pri Hrvatih in Srbih, še to značilnost, da so bili pripadniki nemške narodne skupnosti po drugi svetovni vojni izseljeni, preseljeni iz tradicionalnih poselitvenih območij (Kočevo, Apaška kotlina). Ostali so le »ostanki ostankov« (večinoma kot urbano prebivalstvo) nekoč obsežne nemške manjšine pred prvo svetovno vojno.

Po ugotovitvi potrebe po preverjenih informacijah glede narodne/etnične vitalnosti pripadnikov srbske, hrvaške in nemške narodne skupnosti na njihovem zgodovinskem poselitvenem ozemlju je Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti leta 2008 pri Inštitutu za narodnostna vprašanja naročil izdelavo projektne raziskave »Ugotavljanje narodne/etnične vitalnosti srbske, hrvaške in nemške narodne skupnosti na njihovem zgodovinskem poselitvenem ozemlju – Analiza imigracijskih procesov v Slovenijo iz držav članic Evropske unije«.

Cilji projektne raziskave so med drugim:

- ugotavljanje stališča prebivalcev v naseljih Bojanci, Marindol, Miliči in Paunoviči o metodah in poteh ohranjanja etnokulturne dediščine »uskoških« teritorijev;
- ugotavljanje objektivnih pokazateljev etnične vitalnosti prebivalstva na tem ozemlju v luči odpravljanja zaščitne »diskriminacije« med različnimi manjšinskimi populacijami v Sloveniji;
- ugotavljanje stališč prebivalcev vasi na prostoru ob slovensko hrvaški meji, ki se omenja tudi v poročilu Odbora strokovnjakov Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih;
- ugotavljanje stališča prebivalcev zgodovinskih nemških naselbin (Baška grapa, Apaška kotlina, Kranjska Gora z okolico itd.).

Projektna raziskava še ni povsem zaključena, je pa bil opravljen delovni pogovor med predstavniki Urada Vlade RS za narodnosti ter Inštituta za narodnostna vprašanja glede trenutnih izsledkov raziskave, morebitnih dopolnitev v povezavi z dodatnim delom na terenu, glede objave in prevoda končne verzije raziskave v angleški jezik.

Odstavki št. 19, 60, 61 (zmanjševanje finančne podpore): Zmanjševanje obsega finančnih sredstev, ki se s strani Vlade RS letno namenja za uresničevanje pravic italijanske in madžarske narodne skupnosti, v prihodnjih letih ni predvideno.

Odstavki št. 36 in 37 (popis prebivalstva):

¹ Prispevek prof. dr. Mirana Komaca, Inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani (<http://www.inv.si/domov.aspx?lang=slo>)

Komisija DZ RS za narodni skupnosti je na seji 16. 9. 2010 obravnavala problematiko narodne in jezikovne opredelitve pripadnikov italijanske in madžarske narodne skupnosti v okviru Registrskega popisa prebivalstva Republike Slovenije v letu 2011. Glede na sklep Komisije, ki je Vladi RS predlagala, da naj pristojne institucije (predvsem Statistični urad RS, Urad Vlade RS za narodnosti in Inštitut za narodnostna vprašanja) v sodelovanju z avtohtonima narodnima skupnostma pozove k preučitvi možnosti za raziskovalni projekt z namenom pridobivanja podatkov o narodni in jezikovni pripadnosti pripadnikov avtohtonih narodnih skupnosti v Republiki Sloveniji, je Urad za narodnosti 14. 04. 2011 organiziral sestanek. Na sestanku je bilo dogovorjeno, da se zaenkrat pripravi pilotski projekt, ki se lahko »tretira« kot poskusno ugotavljanje stanja, kar bi pa bilo potrebno razširiti na celotno narodnostno mešano območje. Inštitut za narodnostna vprašanja bo kot nosilec projekta pripravil predlog vprašalnika ter finančno strukturo pilotskega projekta. Inštitut za narodnostna vprašanja, Statistični urad RS in narodni skupnosti pa bodo skupaj – za pilotski projekt – opredelili območje in način vzorčenja. Izvedbo vzorčenja bo prevzel Statistični urad RS.

Odstavki št. 97, 99, 153 ter komentar k drugemu priporočilu na str. 32 (uresničevanje zakonodaje):

Pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti opozarjajo na neuresničevanje oziroma na nedosledno uresničevanja zakonodaje. Opozarjajo, da se določila o dvojezičnosti v veliki meri ne izvajajo (npr. precejšen del obrazcev na občinah in upravnih enotah ni dvojezičnih, poslovanje ZZZS, ZPIZ, Sklada kmetijskih zemljišč, vzgojno-izobraževalnih organizacij poteka le v slovenskem jeziku). Predlagali so oblikovanje splošnega zakona oz. spremembe obstoječe zakonodaje.

Na seji Vlade RS 03. 03. 2011 je bila imenovana Delovna skupina za pripravo zakona o avtohtonih italijanski in madžarski narodni skupnosti, katere člana sta tudi predsednika krovnih organizacij italijanske in madžarske narodne skupnosti. Na sestanke delovne skupine sta vedno vabljeni tudi poslanci italijanske in madžarske narodne skupnosti.

Odstavki št. 120, 125, 128 ter komentar k osmemu priporočilu na str. 33 (omogočanje učinkovitejšega sodelovanja pripadnikov italijanske in madžarske narodne skupnosti pri odločanju o zakonodajnih določbah, ki jih zadevajo):

Vlada RS je julija 2009 za zagotovitev boljše priprave predpisov sprejela Resolucijo o normativni dejavnosti (Ur. l. RS, št. 95/2009). Eno od poglavij resolucije je namenjeno smernicam za sodelovanje s strokovno in drugimi zainteresiranimi javnostmi. Med minimalnimi priporočili je potrebno izpostaviti rok, in sicer naj bi sodelovanje javnosti pri pripravi predpisov trajalo praviloma, oziroma najmanj, od 30 do 60 dni, kar pomeni, da je predpis v tem času tudi javno objavljen na spletnih straneh in da se po potrebi izvedejo tudi javne obravnave v obliki posvetov in javnih predstavitev, o javni obravnavi pa se obvestijo tudi mediji. Na spletnih straneh e-portala (<http://e-uprava.gov.si/e-uprava/edemokracija.euprava>) se objavljajo predpisi v pripravi. Pripadnikom italijanske in madžarske narodne skupnosti je omogočeno, da predlagateljem predpisov podajo svoje mnenje, predloge, pripombe in pobude.

Poleg tega Urad Vlade RS za narodnosti v postopku medresorskega usklajevanja resorne organe redno opozarja na upoštevanje 15. člena Zakona o samoupravnih narodnih skupnostih, ki določa, da morajo državni organi, kadar odločajo o zadevah, ki se nanašajo na položaj pripadnikov narodnih skupnostih, predhodno pridobiti mnenje samoupravnih narodnih skupnosti.

Odstavek št. 140 (čezmejno sodelovanje):

Urad Vlade RS za narodnosti vsako leto sklene pogodbe z občinami na narodnostno mešanem območju (Koper/Capodistria, Izola/Isola, Piran/Pirano, Lendava/Lendva, Hodoš/Hodos, Dobrovnik/Dobronak, Moravske Toplice, Šalovci) za sofinanciranje dvojezičnosti in drugih ustavnih pravic italijanske in madžarske narodne skupnosti. Del sredstev je namenjen tudi za stike z matičnim narodom.

Komentar v zvezi s položajem romske skupnosti

Poglavja I, II in III: Vključenost narodnih manjšin v javno življenje, odstavki št. 126, 127, 146, 155, 157 ter 23, ki se glasi:

Zakon o romski skupnosti v RS (v nadaljevanju ZRomS-1) dopušča možnost, da posebno delovno telo za spremljanje položaja romske skupnosti lahko ustanovijo tudi druge samoupravne lokalne skupnosti, na primer druge občine ali pokrajine. To možnost so nekatere občine, ki niso izrecno navedene v zakonu o lokalni samoupravi, kot so npr. Mestna občina Maribor, Mestna občina Velenje, občina Brežice in občina Škocjan že izkoristile. Občine, ki niso izrecno navedene v zakonu, ki ureja področje lokalne samouprave, in torej nimajo zagotovljenega predstavnika romske skupnosti v mestnem/občinskem svetu, so že bile pozvane, da v skladu s priporočili Vladne komisije za zaščito romske skupnosti izkoristijo obstoječe zakonske možnosti in zagotovijo predstavništvo romske skupnosti v mestnem/občinskem svetu (možnosti ponujata tako Zakon o lokalni samoupravi kot tudi ZRomS-1).

Glede spremembe 10. člena ZRomS-1, ki obravnava organiziranost oz. sestavo Sveta romske skupnosti, je enotno stališče predsednika Komisije Vlade RS za zaščito romske skupnosti, direktorja Urada za narodnosti in Varuhinje človekovih pravic, da naj rešitve glede sprememb ZRomS-1 najprej predlaga romska skupnost sama, nato pa jih bo obravnavala tudi država. Komisija Vlade RS za zaščito romske skupnosti je na svojih sejah že večkrat obravnavala to tematiko in nazadnje sprejela stališče, da naj se razprava o tem najprej opravi znotraj romske skupnosti, nato pa naj se predlogi posredujejo komisiji v nadaljnjo obravnavo. Predstavniki romske skupnosti so 4. junija 2011 v Murski Soboti organizirali javno razpravo glede predloga sprememb 10. člena ZRomS-1 in sklenili ustanoviti širšo delovno skupino, ki bo pripravila predloge za odločanje.

Ministrstvo za okolje in prostor je na pobudo Strokovne skupine za reševanje prostorske problematike romskih naselij 08. 10. 2010 organiziralo seminar za romske svetnike s področja urejanja romskih naselij. Romski svetniki so se že izkazali kot dovolj kooperativna ciljna skupina in dober posrednik med stanovalci romskih naselij in predstavniki lokalnih oblasti, vendar je njihovo znanje prešibko in potrebujejo tovrstno pomoč. Seminar je zajemal področje prostorskega načrtovanja, področje komunalnega opremljanja zemljišč, področje graditve in področje stanovanj, vse s poudarki iz veljavne zakonodaje, ki velja za urejanje statusa romskih naselij. Udeležba na seminarju je bila porazna, kljub temu da so vse romske svetnice in svetniki vabilo s programom prejeli z vročilnico. Od 20 vabljenih sta se izobraževanja udeležila le dva – romska svetnica (in strokovni sodelavec za romsko problematiko) iz Mestne občine Novo mesto ter romski svetnik iz občine Trebnje. Zbirka predavanj je bila zaradi slabe udeležbe potem posredovana vsem romskim svetnikom, ki se izobraževanja niso udeležili. Dne 01. 03. 2011 je bilo navedeno izobraževanje ponovljeno in nabor vabljenih razširjen še z zaposlenimi v upravah občin, kjer živi romsko prebivalstvo. Udeležba je bila zadovoljiva. Ministrstvo za okolje in prostor bo izobraževanje ponovilo le v primeru spremembe veljavne zakonodaje na obravnavanih področjih.

Poglavji II in III: Položaj Romov na področju nastanitve, odstavki št. 49, 50, 135 (priporočilo), 142, 148 in 157:

Na državni ravni je bil v letu 2007 ustanovljen Svet romske skupnosti Republike Slovenije, ki predstavlja interese romske skupnosti v Sloveniji do državnih organov in opravlja druge pomembne naloge, ki se nanašajo na interese, položaj in pravice romske skupnosti. Med drugim lahko daje Državnemu zboru RS, Državnemu svetu RS, Vladi RS, drugim državnim organom, nosilcem javnih pooblastil in organom samoupravnih lokalnih skupnosti predloge, pobude in mnenja v zadevah iz svoje pristojnosti.

Decembra 2006 je bila v okviru Ministrstva RS za okolje in prostor ustanovljena Strokovna skupina za reševanje prostorske problematike romskih naselij, ki je v kratkem času (eno leto) opravila analizo stanja v romskih naseljih v Sloveniji z različnih zornih kotov ter pripravila izhodišča za celovito obravnavo in reševanje specifičnih problemov, s katerimi se soočajo romska naselja v naši državi. Angažiran odnos in vzpostavitev dialoga z Romi in občinami je sprožil pomembne premike.

Strokovna skupina je bila ponovno imenovana v nekoliko spremenjeni sestavi decembra 2009. Med prioritetskimi aktivnostmi je bila zapisana tudi ureditev gradiva elaborata, da bi bil s tem dostopen zainteresirani javnosti:

http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/publikacije/drugo/prostorski_problemi_romskih_naselij_elaborat.pdf

Člani Strokovne skupine za reševanje prostorske problematike romskih naselij in Komisije Vlade RS za zaščito romske skupnosti so med drugim tudi Romi in predstavniki lokalnih skupnosti. S skupnimi močmi rešujejo bivanjsko problematiko romske skupnosti, saj gre za dolgotrajen proces, ki se lahko rešuje le v sodelovanju z vsemi deležniki: državo, lokalno skupnostjo, romsko skupnostjo in lokalnim prebivalstvom.

Reševanje bivanjske problematike romske skupnosti je tudi del *Nacionalnega programa ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010–2015* (v nadaljevanju: NPU za Rome 2010–2015), katerega strateški cilji so:

- izboljšati bivalne razmere pripadnikov romske skupnosti in urediti romska naselja;
- izboljšati izobrazbeno strukturo pripadnikov romske skupnosti in izboljšati obisk romskih otrok v programih predšolske vzgoje, šoloobveznih otrok v rednem izobraževanju ter povečati vključenost mladih in odraslih v nadaljevanje izobraževalnega procesa v skladu z načelom vseživljenjskega učenja;
- povečati zaposlenost in znižati brezposelnost pripadnikov romske skupnosti;
- izboljšati zdravstveno varstvo pripadnikov romske skupnosti, predvsem s poudarkom na izboljšanju zdravstvenega varstva otrok in žensk;
- ohranjati in razvijati kulturne, informativne in založniške dejavnosti romske skupnosti ter si prizadevati za ohranjanje in razvoj različnih oblik romskega jezika;

- povečati osveščenost večinskega prebivalstva glede obstoja, kulture, šeg in navad pripadnikov romske skupnosti ter osveščenost pripadnikov romske skupnosti o pravicah in dolžnostih, ki jim pripadajo kot državljanom Republike Slovenije.

V skladu s 4. odstavkom 4. člena ZRomS-1 vlada enkrat letno poroča državnemu zboru o položaju romske skupnosti v Sloveniji, torej o izvrševanju obveznosti iz 1., 2. in 3. odstavka 4. člena in 5. člena ZRomS-1. V poročilu so predstavljeni tudi programi in ukrepi, ki jih je sprejela vlada oz. jih pripravljajo in izvajajo različni državni organi in organi samoupravnih lokalnih skupnosti. Letos bo vlada predstavila svoje drugo poročilo. Tako se izvaja monitoring nad izvrševanjem obveznosti kot tudi nad načrtovanimi in porabljenimi sredstvi.

Poglavje II: Boj proti nestrpnosti in sovražnemu govoru (odstavka št. 77 in 79):

Republika Slovenija je jeseni 2008 kot prva država članica Evropske unije začela izvajati kampanjo »*Dosta! Osvobodimo se predsodkov, spoznajmo Rome!*« (»*Dosta! Go beyond prejudice, discover the Roma*«), ki je ozaveščevalna kampanja v okviru skupnega programa Sveta Evrope in Evropske komisije. Gre za kampanjo osveščanja javnosti, ki se osredotoča na odpravljanje predsodkov in stereotipov do Romov.

V Sloveniji je nosilec kampanje Urad Vlade RS za narodnosti. K sodelovanju je bila povabljen vsa zainteresirana javnost: nevladne organizacije, društva, strokovna javnost, pristojna ministrstva, vladne službe, občine itd. in seveda romska skupnost. Urad Vlade RS za narodnosti zagotavlja tudi denarna sredstva za izvedbo kampanje.

Kampanja se je v Sloveniji uradno pričela dne 17. novembra 2008 s slovesnostjo, na kateri je kot slavnostni govornik nastopil takratni predsednik Državnega zbora Republike Slovenije dr. Pavel Gantar. V svojem nagovoru je podprl sporočila kampanje in njen namen ter izrazil željo, da bi kampanja čim bolj prispevala k vzpostavljanju in ohranjanju medkulturnega dialoga ter da bi prodrla v srca in zavest ljudi.

Za potrebe izvajanja kampanje je Svet Evrope pripravil določena gradiva – plakate, zloženke z informacijami o kampanji, priročnik o tem, kako se lahko posamezniki, institucije, društva in zainteresirane organizacije vključijo v kampanjo in izvajajo aktivnosti, ki bodo prenašale njena sporočila, televizijske spote, radijske prispevke in podobno. Urad Vlade RS za narodnosti je v sodelovanju z Informacijskim uradom Sveta Evrope v Republiki Sloveniji (op. slednji je bil decembra 2010 zaprt) poskrbel za prilagoditev in prevode omenjenih gradiv v slovenščino in za njihovo distribucijo: televizijski spoti kampanje *Dosta!* so bili predvajani na televizijskih postajah, plakati so bili objavljeni na vidnih mestih, zloženke pa so bile v velikem številu razdeljene širši javnosti.

Od uradnega začetka kampanje konec leta 2008 do danes so se v njenem okviru odvijale številne aktivnosti. Posebna pozornost se posveča zlasti mladim.

S kampanjo *Dosta!* je bil Urad Vlade RS za narodnosti prisoten na vseh večjih in pomembnejših dogodkih, ki so bili organizirani v času predsedovanja Republike Slovenije Odboru ministrov Sveta Evrope: na Konferenci o izobraževanju Romov (maj 2009 na Brdu pri Kranju), na okrogli mizi o položaju manjšin v Sloveniji in Slovencev, ki živijo zunaj meja RS (junij 2009 na Brdu pri Kranju), in na otvoritvenem dogodku projekta Sveta Evrope »Evropska pot romske kulture in dediščine« (oktober 2009, Lendava in Kamenci).

V okviru kampanje *Dosta!* so bili v letu 2009 organizirani številni dogodki, srečanja, okrogle mize, kulturne prireditve in natečaji.

Festival romske kulture, ki je prvič potekal leta 2009, je uspešno ponovitev doživel tudi v aprilu 2010. Nosilci projekta Festival Romske kulture *Romano Čhon/Romski mesec* so Združenje ustvarjalnih ljudi na področju kulture ZULK), Slovenski etnografski muzej (SEM) in Romski akademski klub (RAK). Prizorišče 2. festivala se je iz Ljubljane in Maribora razširilo še v Mursko Soboto in Novo mesto. V okviru festivala so se zvrstile številne prireditve z namenom spoznavanja in sprejemanja romske kulture, promovirala in širila pa so se tudi sporočila kampanje *Dosta!*. Začetek festivalskega dogajanja je v Ljubljani potekal 8. aprila z otvoritvijo fotografske razstave »**Vidiš me, vidim te: Kulturna raznolikost skozi romski pogled**«, ki je v času predsedovanja Slovenije Odboru ministrov Sveta Evrope (septembra 2009) gostovala v Strasbourgu. Začetek festivalskega dogajanja v Mariboru je bil obeležen s fotografsko razstavo Andraža Gregoriča »**Srečni**«. Uverturo v mesec romske kulture v Novem mestu je predstavljala osrednja prireditev ob Svetovnem dnevu Romov »**Veselo dive**«, ki jo je pospremila odprtje fotografske razstave Boruta Peterlina »**Sosedje Romi**«.

Na svetovni dan Romov 8. aprila 2009 je bil pod okriljem kampanje *Dosta!* s finančno pomočjo Urada Vlade RS za narodnosti premierno uprizorjen prvi slovensko-romski muzikal *Stekleno jabolko* skladatelja Imerja Traje Brizanija. Muzikal je zgodba dveh svetov, romskega in slovenskega, ki ju tokrat združuje glasba. V ospredju je tragična ljubezenska zgodba med dekletom iz slovenske družine in fantom, ki je sin romskih priseljencev, njuna ljubezen pa

je kljub lepoti in čistosti zaznamovana z vsakodnevnimi predsodki in stereotipi. Glasba je delo skladatelja Imerja Traje Brizanija, glasbeno-gledališka zasedba pa je združila odlične slovenske, romske in tuje umetnike. Muzikal je režirala Violeta Tomič, scenarij zanj pa je napisal Ljatif Demir. Muzikal je bil uprizorjen tudi na otvoritvenem dogodku projekta Sveta Evrope »Evropska pot romske kulture in dediščine« v Lendavi oktobra 2009.

Izpeljani so bili različni natečaji (prek enega so se izbirali slogani na temo »Zdaj pa nekaj lepega o Romih«), izbranih šest »naj sloganov« pa se je nato vrtelo na lokalnih radijskih postajah. Urad vlade za komuniciranje je v javni razpis za sofinanciranje informativno-komunikacijskih in izobraževalnih dejavnosti o evropskih zadevah v letu 2009 umestil poseben sklop *osveščanja in boja proti predsodkom do Romov*, v okviru katerega so se sofinancirale aktivnosti nevladnih organizacij s tega področja, pri čemer je bil nujen pogoj tudi promocija sporočil kampanje *Dosta!*. Poleg tega je bila kampanja *Dosta!* prisotna na številnih drugih dogodkih, kot npr. na Študentski areni, Festivalu prostovoljstva mladih, Rock Otočcu, tednu kultur, številnih poletnih (romskih) taborih mladih itd.

Na vseh dogodkih, kjer je bila prisotna kampanja, so se delila gradiva: letaki, plakati, zgoščenke *Glasba onstran predsodkov* (romske variacije evropske himne), priročniki, vrečke z logotipom kampanje itd.

Kampanja *Dosta!* je novembra 2009 vstopila v osnovne šole. Na vodstva osnovnih šol sta minister za šolstvo in šport ter direktor urada za narodnosti naslovila pismo, s katerim sta povabila šole, da v svojo dejavnost vključijo aktivnosti, s katerimi bi pri mladih promovirali in širili sporočila kampanje in tako prispevali k odpravljanju predsodkov in stereotipov.

Jeseni 2009 sta ambasadorja kampanje postala znana slovenska glasbenika Murat & Jose, ki že v svojih pesmih govorita o pomembnosti spoštovanja različnosti. Kot ambasadorja kampanje sodelujeta na dogodkih in pri aktivnostih, ki v okviru kampanje naslavljajo zlasti mlade.

V okviru kampanje *Dosta!* je zelo aktivna romska skupnost sama, ki je v času trajanja kampanje organizirala številne dogodke, na katerih je opozarjala na nestrpnost do romske skupnosti. Tako je Romski informativni center (Romic) pripravil nosilno pesem kampanje z naslovom »*Dosta! – Hejrin!*«, ki prek glasbe povzema sporočilo celotne kampanje.

V aprilu 2010 je bil ob zaključku Festivala romske kulture *Romano čhon/Romski mesec* v Slovenskem etnografskem muzeju premierno prikazan 32-minutni mladinski dokumentarni film *Sanje črno bele mavrice*, ki je nastal v okviru kampanj Sveta Evrope *Dosta! Osvobodimo se predsodkov, spoznajmo Rome in Spregovori proti diskriminaciji*. Video projekt so ustvarili mladi iz programa Projektno učenje za mlajše odrasle (PUM), ki ga izvaja Zavod Bob iz Ljubljane. Namen filma je prikazati različnost kot edino enakost med ljudmi in izpostaviti, da ta različnost pravzaprav bogati, opozarja na negativnost stereotipov in predsodkov in hkrati kliče k strpnosti, medkulturnemu dialogu in spoštovanju vseh ljudi. Skozi pripovedovanja različnih zgodb in osebnih izkušenj film sooča z doživljanjem tistih, ki diskriminacijo čutijo v vsakdanjem življenju, pa tudi z zgodbami in izkušnjami tistih, ki se proti diskriminaciji borijo. Film je dostopen tudi na DVD-ju, kjer je poleg filma mogoče najti še televizijske prispevke o prostorih drugačnosti, ki jih je Informacijski urad Sveta Evrope v Republiki Sloveniji (IUSE) pripravil v sodelovanju s Studiem 12. V letu 2009 je namreč IUSE v okviru kampanje *Spregovori proti diskriminaciji* organiziral veliko dogodkov, javnih debat (prostorov drugačnosti) v okoljih, kjer živijo skupine, do katerih obstaja največ predsodkov in stereotipov. DVD, ki lahko služi kot koristen izobraževalni pripomoček, je sta skupaj s pismom direktor Urada Vlade RS za narodnosti in takratna direktorica Informacijskega centra Sveta Evrope v Republiki Sloveniji poslala vsem osnovnim in srednjim šolam v Sloveniji. Šole sta povabila, da z uporabo tega didaktičnega pripomočka udeleženci sporočila kampanj *Dosta!* in *Spregovori proti diskriminaciji*.

Aktivnosti za boj proti diskriminaciji v NPU za Rome 2010–2015

Na podlagi Nacionalnega programa ukrepov za Rome 2010–2015 (NPU) se poleg izvajanja kampanje *Dosta!* v naslednjih letih predvidevajo tudi druge aktivnosti na področju boja proti diskriminaciji Romov, kot so delavnice s ciljem osveščanja in odpravljanja predsodkov in stereotipov o Romih oziroma na temo boja proti diskriminaciji Romov, okrogle mize, posveti, manjše ozaveščevalne akcije itd. Poleg omenjenih aktivnosti pa bodo z namenom razumevanja in prepoznavanja različnih oblik diskriminacije in usposobitve javnih uslužbencev za ustrezno odzivanje kot tudi za prepoznavo in obvladovanje različnih stereotipov in predsodkov v stikih z »drugачnimi« in/ali odrinjenimi na rob družbe (predvsem Romi), njihove socialne izključenosti iz širše družbe zaradi njihovega porekla, vrednot, načina življenja, usmerjenosti, osebnostnih lastnosti itd. organizirana usposabljanja javnih uslužbencev, predvsem tistih, ki se na svojem delovnem mestu srečujejo s pripadniki romske skupnosti. V teku je usposabljanje z naslovom: Zavedanje stereotipov, obvladovanje predsodkov in preprečevanje diskriminacije v multikulturni skupnosti. Gre za verificiran program, po katerem se že osmo leto usposablja zaposlene v policiji in ga je možno takoj uporabiti tudi za druge uslužbence javne uprave. Aktivnosti kampanje *Dosta!*, ki se nadaljujejo tudi v letu 2011, bodo predstavljene tudi v okviru omenjenega usposabljanja.

Komentar k delu, ki obravnava državljane drugih republik nekdanje SFRJ, ki so bili izbrisani iz registra stalnega prebivalstva:

Tretje mnenje v 10. odstavku ter v odstavkih od št. 62 do 66 obravnava status izbrisanih iz registra stalnega prebivalstva. V zaključkih mnenja so izbrisani obravnavani v odstavkih št. 143 in 151, nanje pa se nanaša tudi tretje dodatno priporočilo.

V mnenju je izražen dvom, ali lahko glede na dikcijo člena v spremenjenem Zakonu o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic nekdanje SFRJ v Republiki Sloveniji (Ur. l. RS, št. 76/10 – uradno prečiščeno besedilo, v nadaljevanju ZUSDDD), ki ureja dejansko življenje v Sloveniji, dovoljenje za stalno prebivanje pridobijo tudi tisti izbrisani, ki so bili v tujini več kot 10 let. Predlagano je, da naj bi se zakon tolmačil oziroma izvajal tako, da bi čim več izbrisanih, ki trenutno živijo v tujini, pridobilo dovoljenje za stalno prebivanje z veljavnostjo za nazaj (navedeno je v zaključkih mnenja zapisano tudi kot eno od drugih priporočil) in da bi bilo o postopku dostopnih čim več informacij.

Kaj pomeni dejansko življenje v Sloveniji, kdaj je navedeni pogoj za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje izpolnjen oziroma katere odsotnosti iz Slovenije dejanskega življenja ne prekinejo, ZUSDDD določa v točki č) 1. člena. V navedeni določbi je opredeljeno tudi dopustno trajanje odsotnosti in razlogi upravičene odsotnosti, ki ne prekinejo dejanskega življenja v Sloveniji. Odsotnost iz Slovenije, ki ni trajala dlje kot eno leto, ne prekine dejanskega življenja v Sloveniji, in sicer ne glede na razlog odsotnosti. Če je odsotnost iz Slovenije trajala več kot eno leto, je pogoj dejanskega življenja v Sloveniji izpolnjen, če gre za upravičeno odsotnost zaradi enega od razlogov, opredeljenih v 3. odstavku točke č) 1. člena (upravičen razlog je med drugim tudi, če je oseba zapustila Slovenijo zaradi posledic izbrisa iz registra stalnega prebivalstva ali če je oseba zapustila Slovenijo, ker ni mogla pridobiti dovoljenja za prebivanje zaradi neizpolnjevanja pogojev in ji je bila prošnja za izdajo dovoljenja zavrnjena, zavržena ali je bil postopek ustavljen – glede ugotavljanja navedenega razloga pojasnujemo, da so navedeni podatki razvidni že iz uradnih evidenc, ki se v Sloveniji vodijo o vseh postopkih izdaje dovoljenja za prebivanje in iz vpogleda v upravne spise zadeve; upravičen razlog odsotnosti je tudi, če se oseba ni mogla vrniti v Slovenijo zaradi vojnih razmer v drugih državah, naslednicah nekdanje SFRJ ali iz zdravstvenih razlogov, kakor tudi, če je bila oseba prisilno odstranjena iz Slovenije ali če ji je bil zavrnjen vstop).

Dopustna odsotnost iz Slovenije zaradi enega od upravičenih razlogov odsotnosti, opredeljenih v navedeni določbi, lahko traja pet let (razen v primeru razlogov iz druge alineje 3. odstavka točke č) 1. člena, kot so napotitev na delo, študij ali zdravljenje oziroma zaposlitev na ladji z matično luko v Republiki Sloveniji, pri katerih je odsotnost dopustna za čas napotitve).

Če je odsotnost zaradi v zakonu opredeljenih upravičenih razlogov trajala več kot pet let, se šteje, da je pogoj dejanskega življenja izpolnjen za obdobje petih let. Za nadaljnje obdobje odsotnosti (tudi daljše od desetih let) je pogoj dejanskega življenja v Sloveniji izpolnjen v primeru, če se je oseba po preteku petletne dopustne odsotnosti v obdobju nadaljnjih petih let poskušala vrniti v Slovenijo in nadaljevati z dejanskim življenjem v Sloveniji, na kar kažejo njena ravnanja v tem naslednjem petletnem obdobju.

Po ZUSDDD lahko dovoljenje za stalno prebivanje pridobijo tudi tisti izbrisani iz registra stalnega prebivalstva, ki zaradi upravičene odsotnosti ne prebivajo v Sloveniji (npr. če so jo zapustili zaradi posledic izbrisa). Ob izpolnjevanju pogoja dejanskega življenja v Sloveniji lahko po ZUSDDD dovoljenje za stalno prebivanje pridobijo tudi tisti izbrisani iz registra stalnega prebivalstva, ki so zaradi upravičenega razloga Slovenijo zapustili že leta 1992 in od tedaj dalje ne prebivajo v njej.

Vlada se zaveda, da je obveščanje izbrisanih iz registra stalnega prebivalstva in javnosti o spremenjenem ZUSDDD izredno pomembno, zato je s številnimi aktivnostmi novelo zakona predstavila vsem zainteresiranim že pred začetkom njene veljavnosti.

Ministrstvo za notranje zadeve je izdalo tudi posebno brošuro, ki je vsem zainteresiranim na voljo na vseh upravnih enotah v Sloveniji, na diplomatsko-konzularnih predstavništvih Slovenije v državah naslednicah nekdanje SFRJ, prejele pa so jo tudi nevladne organizacije. V brošuri so pojasnjeni postopek in pogoji za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje in za izdajo posebne odločbe za nazaj. Pojasnjena je tudi določba glede razlogov in trajanja dopustne odsotnosti.

Vse pomembne informacije so v šestih jezikih dostopne tudi na spletnih straneh Ministrstva za notranje zadeve (www.infotujci.si) in na spletnih straneh Ministrstva za zunanje zadeve (www.mzz.gov.si). Na Ministrstvu za notranje zadeve je od 20. 07. 2010 odprta tudi brezplačna telefonska številka, na kateri so dostopne vse informacije v zvezi z ZUSDDD.

Za vse uradne osebe, ki na upravnih enotah vodijo postopke in odločajo v postopkih po ZUSDDD, je Ministrstvo za notranje zadeve pripravilo pisno usmeritev za delo glede izvajanja določb ZUSDDD, v kateri so podane usmeritve oziroma tolmačenje tudi glede določbe o dopustnem trajanju odsotnosti (ki je lahko tudi daljše od 10 let). V mesecu juliju 2010, tj. pred uveljavitvijo novele zakona, je za uradne osebe iz upravnih enot organiziralo strokovno izobraževanje, novelo ZUSDDD pa je uradnim osebam iz upravnih enot predstavilo tudi na Dnevih upravnih enot v mesecu novembru 2010.

V mnenju Svetovalnega odbora je navedeno, da bodo lahko nastali problemi pri tistih izbrisanih, ki so zapustili Slovenijo zaradi posledic izbrisa in prebivajo v tujini, ker bodo morali v postopku dokazati, da so bili prisilno odstranjeni ali da so morali zapustiti Slovenijo zaradi posledic izbrisa, kar bi lahko bilo v številnih primerih težavno in bi lahko povzročilo diskriminatorno obravnavanje.

Glede dokazovanja izpolnjevanja pogoja dejanskega življenja v Sloveniji pojasnjujemo, da se izpolnjevanje tega pogoja v postopku po ZUSDDD dokazuje v skladu s pravili, kot jih v določa Zakon o splošnem upravnem postopku (ZUP). V skladu z njim se lahko izpolnjevanje pogoja dejanskega življenja v Sloveniji dokazuje z različnimi listinskimi dokazi, kot so potrdila o šolanju, pogodbe o zaposlitvi ali delu, najemne pogodbe za stanovanja, delovna knjižica, potrdilo o prijavi v pokojninsko in invalidsko ter zdravstveno zavarovanje, potrdila o plačanih davkih in prispevkih, potrdila o plačani najemnini, elektriki, dokazila o plačevanju komunalnih storitev; ustrezna dokumentacija o koriščenju zdravstvenih uslug itd.

Izpolnjevanje pogoja dejanskega življenja v Sloveniji (med drugim tudi upravičen razlog odsotnosti, kot je zapustitev Republike Slovenije zaradi posledic izbrisa iz registra stalnega prebivalstva) se lahko dokazuje tudi s pričami, ki jih predlaga stranka, ali z izjavo stranke same. Če priče ali stranka ne živijo v Republiki Sloveniji, se zaslišanje prič ali sprejem izjave stranke na zapisnik lahko opravi na diplomatsko konzularnem predstavništvu Republike Slovenije v tujini, kjer priča ali stranka živi.

Izpolnjevanje pogoja dejanskega življenja v Sloveniji se ugotavlja tudi na podlagi podatkov v evidencah (kot so evidence o dovoljenjih za prebivanje, vizumih). Tudi kadar stranka kot upravičen razlog odsotnosti navaja, da je zapustila Slovenijo, ker ni mogla pridobiti dovoljenja za prebivanje zaradi neizpolnjevanja pogojev in ji je bila prošnja za izdajo dovoljenja zavrnjena, zavržena ali je bil postopek ustavljen, so navedeni podatki razvidni že iz uradnih evidenc, ki se v Sloveniji vodijo o vseh postopkih izdaje dovoljenja za prebivanje, razvidni pa so tudi z vpogledom v upravne spise zadeve. V centralni evidenci se namreč vodijo podatki o vseh prošnjah in vseh odločitvah (tudi negativnih). Zato stranki ni treba prilagati nobenih dokazil, s katerimi bi želela dokazati, da je zaprosila za izdajo dovoljenja za prebivanje, pa prošnji ni bilo ugodeno.

Eden od upravičenih razlogov, ki ne prekine statusa dejanskega prebivanja je tudi, če je bila oseba prisilno odstranjena iz Slovenije. Ker se o prisilno odstranjenih do leta 1997 ni vodila centralna računalniška evidenca, navedenega razloga, na katerega se v postopku sklicuje stranka, ni mogoče preveriti z vpogledom v evidence. Navedenega podatka tudi ni mogoče pridobiti z vpogledom v spisovne sezname policije, ker je bila dokumentacija v skladu s pravili o ravnanju z dokumentarnim gradivom po določenem času uničena. Zato stranka dejstvo prisilne odstranitve v postopku izdaje dovoljenja za stalno prebivanje lahko dokazuje z listinskimi dokazi, to je s potnim listom, v katerem je zaznamek glede prisilne odstranitve, če ga ima. Če s tem ne razpolaga, lahko prisilno odstranitev dokazuje tudi s pričami, ki jih predlaga, ali s svojo izjavo, ki jo poda glede prisilne odstranitve.

Za tujce, ki so bili prisilno odstranjeni od julija 1997 dalje, je ta podatek evidentiran v centralno vodeni evidenci.

Menimo, da pri ugotavljanju pogojev za izdajo dovoljenja za stalno prebivanje po ZUSDDD in izvajanju dokazov na upravnih enotah ne prihaja do diskriminatornega obravnavanja strank. Ima pa stranka zoper negativno odločitev upravne enote možnost vložiti pritožbo na Ministrstvo za notranje zadeve, zoper neugodno odločitev Ministrstva za notranje zadeve v pritožbenem postopku pa ima možnost sprožiti upravni spor pred Upravnim sodiščem Republike Slovenije.

Komentar, ki se nanaša na odstavek št. 14 – Zakonodajni in institucionalni okvir, ter na odstavke št. 39–41 in 43 – Izvajanje 4. člena Konvencije.

Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja in institut zagovornice oziroma zagovornika načela enakosti

Vlada se zaveda odgovornosti za izpolnjevanje obveznosti, ki jih ima Slovenija kot pogodbenica univerzalnih in evropskih pravnih instrumentov s področja človekovih pravic, ter obveznosti, ki jih je sprejela s političnimi zavezami na mednarodni ravni, zato redno spremlja in ocenjuje ustreznost institucionalne ureditve na področju enakosti in nediskriminacije.

Vlada je 24. 06. 2010 imenovala Medresorsko delovno skupino za pripravo celovite institucionalne ureditve področja zagotavljanja enakosti in varstva pred diskriminacijo. (Sklep Vlade RS št. 07901-4/2010/8). Naloge Medresorske delovne skupine so bile priprava analize obveznosti Slovenije v razmerju do zakonodaje Evropske unije in drugih mednarodnih aktov in sedanje institucionalne ureditve zagotavljanja enakosti in varstva pred diskriminacijo v Sloveniji ter priprava predloga novega koncepta institucionalne ureditve, tako na področju oblikovanja politik kot na področju spodbujanja enakosti in spremljanja položaja družbenih skupin ter nudenja pravne pomoči žrtvam diskriminacije.

Analiza obstoječe institucionalne ureditve organov za oblikovanje nediskriminacijske politike je pokazala potrebo po izboljšanju ureditve spremljanja položaja posameznih družbenih skupin in njihovih pripadnic oziroma pripadnikov na različnih področjih, opravljanja analiz in raziskav glede stanja diskriminacije ter preverjanja izvajanja sprejetih ukrepov in njihove učinkovitosti. Glede obstoječe institucionalne ureditve varstva pred diskriminacijo je analiza potrdila, da so kritike in priporočila nekaterih domačih in mednarodnih institucij utemeljene, saj je obstoječa ureditev pomanjkljiva, razpršena in ni dovolj prepoznavna, zato pa tudi ni dovolj učinkovita. V Sloveniji je tako v določenem obsegu zagotovljeno nudenje neodvisne pomoči žrtvam diskriminacije in splošno svetovanje v zvezi z diskriminacijo, noben od obstoječih organov, ki delujejo na področju enakosti in nediskriminacije, pa nima dovolj neodvisnega statusa, da bi bilo zagotovljeno tudi opravljanje neodvisnih raziskav in analiz o diskriminaciji, objavljanje neodvisnih poročil ter pripravljane priporočil za sprejetje nediskriminacijskih ukrepov in ozaveščanje.

V analizi sta predlagani dve možni rešitvi institucionalne ureditve na področju oblikovanja politik in dve možni rešitvi institucionalne ureditve področja varstva pred diskriminacijo, ki bi zagotovile, da bi Slovenija v celoti zadostila veljavnim evropskim in univerzalnim standardom. Vlada se je aprila 2011 seznanila z analizo in se odločila, da jo bo uporabila kot podlago za ureditev področja nediskriminacije in človekovih pravic v okviru celovite reforme državne uprave (Sklep Vlade RS št. 07901-6/2010/11 z dne 14. 04. 2011).

Na podlagi ugotovitev navedene analize je Urad za enake možnosti skladno s svojo nalogo usklajevanja dejavnosti posameznih ministrstev in vladnih služb, ki se nanašajo na izvajanje Zakona o uresničevanju načela enakega obravnavanja (ZUNEO, Uradni list RS, 93/01-UPB1), že začel s postopkom ustanavljanja Medresorske delovne skupine za pripravo sprememb in dopolnitev ZUNEO. Spreminjanje in dopolnjevanje zakona predstavlja možnost za ustreznejšo ureditev statusa, vloge, pristojnosti in delovanja zagovornika oziroma zagovornice načela enakosti.

Dejavnosti za ozaveščanje glede problema in razsežnosti diskriminacije v Sloveniji

V letu 2009 je Urad za enake možnosti na razpisu Evropske komisije za sofinanciranje projektov s področja nediskriminacije v okviru programa PROGRESS prejel sredstva za izvedbo projekta »Enaki v raznolikosti«, ki je bil namenjen ozaveščanju o prepovedi in škodljivosti diskriminacije v Sloveniji ter preseganju obstoječih stereotipov in predsodkov na različnih področjih. V okviru projekta so bili v letu 2010 izvedeni dvodnevna delavnica o nediskriminaciji za nevladne organizacije, seminar o nediskriminaciji za odločevalce in odločevalke v javni upravi na nacionalni in lokalni ravni ter dvodnevna delavnica za nediskriminacijsko osveščanje za sodnice in sodnike. Del projekta je bila tudi nacionalna medijska kampanja, namenjena opozarjanju širše javnosti na problem in razsežnost diskriminacije ter spodbujanju strpnosti in spoštovanja raznolikosti z gigantskimi plakati, televizijskimi spoti in radijskimi sporočili. Splošno medijsko kampanjo je nadgradil kratki izobraževalni film z naslovom »Smehljaji«, ki obravnava stereotipe in predsodke mladih do drugačnosti zaradi različnih osebnih okoliščin in je bil posredovan vsem srednjim šolam v Sloveniji. V okviru projekta so bile izvedene tudi dejavnosti za promocijo zagovorništva načela enakosti. Obsegale so postavitev spletne strani www.enakost.si oziroma

www.zagovornik.net, izdelavo in distribucijo brošur in zloženkov o nalogah in pristojnostih zagovornice oziroma zagovornika načela enakosti, v katerih so predstavljeni ključni pojmi, povezani z diskriminacijo, pojasnjen pa je tudi postopek vložitve pobude za obravnavo kršitev prepovedi diskriminacije. Projekt se je zaključil s konferenco, ki je bila namenjena vodstvenim in vodilnim kadrom v podjetjih, v kadrovske službah, tistim, ki se s področjem diskriminacije pri zaposlovanju srečujejo pri delu, sindikatom, akademičarkam in akademikom ter ostali zainteresirani javnosti. Na konferenci so bili predstavljeni zaključki študije o pojavnosti diskriminacije na delovnem mestu, zakonske obveznosti delodajalk oziroma delodajalcev in pravice zaposlenih ter praksa inšpektorata za delo, zagovornika načela enakosti ter sodnice delovnega sodišča. Projekt je pomenil pomemben prispevek k ozaveščenosti slovenske širše javnosti, še zlasti pa je prispeval k senzibilizaciji posebnih ciljnih skupin projekta (predstavnice in predstavniki NVO, ki delujejo na področju zagotavljanja enakosti in varstva pred diskriminacijo, odločevalke in odločevalci, sodnice in sodniki, srednješolska populacija).

Urad je tudi v letu 2010 uspešno kandidiral za sredstva v okviru programa PROGRESS in v letu 2011 v okviru projekta »Doseči enakost v raznolikosti« nadaljuje z dejavnostmi iz preteklega projekta. Do sedaj sta bila izvedena nediskriminacijska delavnica za NVO in seminar za odločevalke in odločevalce. V prihodnjih mesecih bo izvedena delavnica za sodnice in sodnike, na širšo javnost pa bomo tudi letos naslovili nacionalno medijsko kampanjo.

Druga priporočila (str. 32–33, 2. in 8. alineja)

Ugotavljanje in upoštevanje potreb manjšinskih skupnosti je eno od temeljnih načel modela, ki ga izvaja Služba za kulturne raznolikosti in človekove pravice Ministrstva za kulturo. Služba se dosledno in redno posvetuje s predstavniki manjšin. Ob upoštevanju notranje raznovrstnosti manjšinskih skupnosti (zlasti romske) je vpeljala tudi možnost neposrednih razgovorov z umetniki in ustvarjalci (dan odprtih vrat vodje Službe za človekove pravice in kulturne raznolikosti ob sredah – objavljeno na spletni strani MK).

Druga priporočila (str. 32, 4. alineja): Zagotavljanje, da se ne pojavlja diskriminacija pripadnikov nepriznanih manjšin (nove narodne skupnosti in nemško govoreča skupina), in dodelitev zadostnih sredstev za ohranjanje jezikov in kultur teh oseb.

Glede na to, da je bilo doslej ugotovljeno, da je izraženih potreb tudi do petkrat več, kot je bilo na voljo denarja za kulturne aktivnosti, je v novem Nacionalnem programu za kulturo predvidenih 30-odstotno povečanje sredstev. S tem bodo ustvarjeni pogoji, da pomanjkanje denarja zaradi krize ne bo prizadelo manjšinskih skupnosti. Kljub finančni krizi je Ministrstvo za kulturo povečalo sredstva za romsko skupnost in za nemško govorečo skupnost, za različne druge pa poskrbelo z vključitvijo še ene javne institucije (JSKD) v javno skrb za financiranje tudi iz lokalnih virov (izpostave JSKD). Poleg financiranja je MK izvajalo še posebne afirmativne ukrepe za te skupnosti, zato do negativne diskriminacije na področju kulture nikakor ni prihajalo. Ministrstvo za kulturo že od leta 1992 skrbi tudi za te tipe manjšinskih skupnosti. Prav področje kulture je tisto, ki skladno s pristojnostmi skrbi prav za vse manjšinske skupnosti.

Glede podpore nemško govoreči skupnosti na področju kulture menimo, da je sistemsko vzpostavljenih kar 5 možnosti za ustrezno rešitev, vendar pa nemško govoreča skupnost teh možnosti ne uporabi. Možnosti so:

1. Poseben program na Javnem skladu za kulturne dejavnosti – JSKD (ljubiteljska dejavnost).
2. Program na podlagi kulturnega sporazuma z Avstrijo – 100-odstotno povečanje razpoložljivih sredstev v letu 2010 glede na 2009.
3. Integracijski program – pripravlja se velik projekt predstavitve skupnosti v Mestnem muzeju Ljubljana; financiranih je bilo tudi veliko projektov na področju varstva kulturne dediščine.
4. Program, ki se financira iz Evropskega socialnega sklada (Javni razpis za izbor razvojnih projektov za dvig zaposljivosti ranljivih družbenih skupin na področju kulture in za podporo njihovi socialni vključenosti v okviru Evropskega socialnega sklada, Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007–2013 Razvojne prioritete: »Enakost možnosti in spodbujanje socialne vključenosti« in »Prednostne usmeritve« 4.3: »Dvig zaposljivosti ranljivih družbenih skupin na področju kulture in podpora njihovi socialni vključenosti« – v letu 2011 so bila razpoložljiva sredstva povečana na skupno 2 milijona evrov, a do sedaj ni bilo prijav s strani nemško govoreče skupnosti.

5. Izdajatelji medijev, ki so vpisani v razvid medijev, imajo vsako leto možnost prijave tudi na redni letni javni projektni razpis za sofinanciranje programskih vsebin medijev. V razpisih nikoli ni bilo omejitve glede jezika razširjanja vsebine, vendar do sedaj žal ni bilo prijav s strani medijev z jezikom razširjanja vsebin, ki ni slovenski. Zakon o medijih (v 5. členu, 4. odstavek) določa, da mora izdajatelj, ki je ustanovljen oziroma registriran v Sloveniji, razširjati medijske vsebine v slovenskem jeziku ali pa morajo biti te na ustrezen način prevedene v slovenski jezik, razen, kadar so v prvi vrsti namenjene bralcem, poslušalcem oziroma gledalcem iz druge jezikovne skupine. Jezik razširjanja je tako lahko jezik jezikovne skupine, katerim je vsebina namenjena. Iz podatkov, pridobljenih iz razvida medijev, je mogoče razbrati, da ima trenutno 8 medijev poleg slovenskega jezika razširjanja kot jezik razširjanja naveden tudi hrvaški oziroma nemški jezik.

Za dolgoročno redno financiranje Ministrstvo za kulturo nima pravne podlage pri tistih manjšinah, ki niso ustavno priznane. Za ustavno priznani narodni skupnosti pa velja, da Ministrstvo za kulturo izdatno in redno financira kulturna zavoda, katerih ustanoviteljici sta osrednji organizaciji italijanske in madžarske narodne skupnosti.

Druga priporočila (str. 32, 5. alineja): Nadaljnja prizadevanja za boj proti nestrpnosti in sovražnemu govoru o pripadnikih manjšin in drugih skupin v političnem življenju in medijih; spodbujanje javnih medijev, da posredujejo nepristranske informacije o zgodovini, kulturi in jezikih narodnih manjšin.

Vlada se dosledno in odločno bori proti nestrpnosti in sovražnemu govoru o pripadnikih manjšin in drugih skupin, tako v političnem življenju kot v medijih. Ob prejeti informaciji o pojavu nalepk z napisom »CIGANI RAUS« in neonacističnim križem v Lendavi 22. 07. 2011 je minister, pooblaščen za opravljanje nalog ministra za kulturo, dr. Boštjan Žekš izrazil zaskrbljenost ter obsodil tovrstni in vsakršni sovražni govor o romski skupnosti v naši družbi. *»Takšne ekstremistične izpade moramo izkoristiti za temeljit premislek, predvsem pa za okrepljene napore in dejanja za dosledno spoštovanje človekovih pravic in uresničevanje enakih možnosti za vse, za udejanjanje medkulturnega dialoga, solidarnosti in sodelovanja,«* je poudaril v svojem sporočilu za javnost. Takratna ministrica za kulturo Majda Širca je ob pojavu nestrpnih napisov ob Paradi ponosa v Ljubljani 05. 07. 2010 izjavila, da so »sramotilni steber/pranger zdajšnje družbe« in da je zato prav, da so deležni izpodbijanja z izrazom ponosa (s parado ponosa), ki artikulira strpnost in povezanost med ljudmi. *»Lahkotne, nepreverjene misli, hitroroke trditve, pavšalne ocene /.../ ki tako rade zaidejo v javni (medijski) prostor, lahko nevarno znižujejo raven našega komuniciranja – in s tem kakovost bivanja. Beseda naj bo orodje za kultivirane odnose v družbi. Če beseda postane orožje, ki spodnaša svoboščine, človekove pravice in naše dostojanstvo, bodo naši odnosi vse manj kultivirani in vse bolj črno-beli, pa naj gre za odnose v političnem, kulturnem, družinskem, socialnem ali pa intimnem prostoru,«* je poudarila. Leto pred tem, 26. 06. 2009, je ministrica Širca podpisala Peticijo proti homofobiji, z obsodbo brutalnega napada zamaskiranih neznancev na udeleženca literarnega večera lezbične in gejevske literature, sicer tudi radijskega novinarja.

Z Zakonom o medijih je zagotovljena ustavna pravica do svobode izražanja, hkrati pa je ta pravica omejena s prepovedjo razširjanja programskih vsebin, ki bi spodbujale k narodni, rasni, verski, spolni ali drugi neenakopravnosti, k nasilju in vojni ter izzivale narodno, rasno, versko, spolno ali drugo sovraštvo in nestrpnost. Sovražni govor je kot kaznivo dejanje urejen v Kazenskem zakoniku RS.

Zakon o medijih zagotavlja svobodo izražanja, nedotakljivost in varstvo človekove osebnosti in dostojanstva, svoboden pretok informacij in odprtost medijev za različna mnenja, prepričanja in za raznolike vsebine, avtonomnost urednikov, novinarjev in drugih avtorjev pri ustvarjanju programskih vsebin v skladu s programskimi zasnovami in profesionalnimi kodeksi ter osebno odgovornost novinarjev oziroma drugih avtorjev prispevkov in urednikov za posledice njihovega dela. Država ne sme posegati v uredniško neodvisnost medijev.

Uredniki, novinarji in drugi avtorji so dolžni pri ustvarjanju programskih vsebin ravnati tudi v skladu z etičnimi in profesionalnimi pravili, merili ter standardi oz. t. i. novinarskimi kodeksi. Kršitev splošnih etičnih norm, kot je npr. prepoved širjenja sovražnosti, določenih v novinarskem kodeksu, lahko pripelje do razsodbe Novinarskega častnega

razsodišča, ki sicer nima narave sodbe sodišča, v končni fazi pa lahko pripelje tudi do izključitve novinarja iz novinarskih organizacij.

Direktorat za medije Ministrstva za kulturo pri financiranju projektov vzpodbuja strpnost v medijih, in sicer z uvedbo kriterija strpnosti (zagotavljanje upoštevanja načela kulturne raznolikosti, načela enakih možnosti spolov ter uveljavljanja strpnosti), z izpolnjevanjem katerega na razpisu sodelujoči projekt pridobi dodatne točke na razpisu. Kriterij je bil upoštevan pri izvedbi Rednega letnega javnega projektnega razpisa za sofinanciranje programskih vsebin medijev (sofinanciranje radijskih in televizijskih programov s statusom lokalnega, regionalnega, študentskega oziroma nepridobitnega radijskega ali televizijskega programa).

Vzpostavljena je tudi spletna prijavna točka <http://www.spletno-oko.si/>, kjer je mogoče anonimno prijaviti sovražni govor na internetu.

Vzgoja in izobraževanje madžarske in italijanske narodne skupnosti:

Ministrstvo za šolstvo in šport je 16. 09. 2011 v Uradnem listu RS objavilo razpis ESS »E-kompetence učiteljev v dvojezičnih šolah«, katerega namen je razviti in uveljaviti v dvojezičnem izobraževanju od vrta do srednje šole model izobraževanja z uporabo informacijsko-komunikacijske tehnologije, ki bo po eni strani zagotavljal uresničevanje izobraževalnih ciljev ter usmeritev nacionalnih in evropskih politik, po drugi strani pa v praksi omogočal enakopravnost in enakost manjšinskega in večinskega jezika.

Vzgoja in izobraževanje Romov:

Na področju vzgoje in izobraževanja Romov in oblikovanje romskih oddelkov je vlada v zadnjem obdobju izvedla naslednje aktivnosti:

- v letu 2011 so bile sprejete dopolnitve Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v RS;
- nadaljujejo se aktivnosti projekta ESS Dvig socialnega in kulturnega kapitala v romski skupnosti. Dosedanje izvajanje projekta že kaže prve uspehe;
- zaključila se je prva faza projekta vključevanja romskih pomočnikov v delo na vzgojno-izobraževalnih zavodih. Rezultati so bili zelo vzpodbudni in nastalo je veliko gradiv na temo romskega jezika, kulture in zgodovine. Začenja se izvajanje 2. faze projekta, ki je namenjen vključevanju romskih pomočnikov v delo na vzgojno-izobraževalnih zavodih.

V zvezi s 106. odstavkom predlagamo spremembo dikcije, tako da bi se začetek glasil:

106. Svetovalni odbor veselijo navedbe, da so po sprejetju strategije za izobraževanje Romov leta 2004 in z *"ukinitvijo normativa za oblikovanje romskih oddelkov"* v šolah prakse ločevanja in izolacije romskih otrok večinoma izginile /.../.